Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

_____ Віталій СЕРЬОГІН

«31» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕДИЧНЕ ПРАВО

рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

галузь знань - 08 Право

спеціальність - 081 Право

освітня програма - Право

вид дисципліни - за вибором

факультет - юридичний

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

31 серпня 2026 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:
Савченко Віктор Олександрович, к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

Протокол від 28 серпня 2026 року, № 1

Завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін _____ Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньо-професійної програми «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Гарант освітньо-професійної програми «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

_____ Наталія ГРИШИНА

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 31 серпня 2026 року, № 1

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету _____ Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Медичне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з основними положеннями медичного права та формування навичок тлумачення та застосування загального та спеціального законодавства України та зарубіжних країн при вирішення практичних завдань.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення та аналіз правових проблем, формування та обґрунтування правових позицій та застосування отриманих знань у практичних ситуаціях.

1.3. Кількість кредитів – 5 кредити

1.4. Загальна кількість годин – 150 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
7-й	7-й
Лекції	
32 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	4 год.
Самостійна робота, у тому числі	
86 год.	140 год.
Індивідуальне завдання	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність працювати в команді

ЗК16. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)

ЗК17. Здатність до безперервного і самостійного навчання та саморозвитку для застосування концептуальних і базових знань в галузі права.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ПРН 21. Готувати проєкти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

1.8. Пререквізити: Теорія права та держави. Цивільне право (загальна частина). Цивільне право (особлива частина). Господарське право.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття та система медичного права. Поняття медичної послуги. Види медичної допомоги

Поняття медичного права. Принципи медичного права. Система медичного права. Джерела медичного права. Законодавство у сфері охорони здоров'я.

Тема 2. Права людини у сфері охорони здоров'я

Загальна структура і класифікація прав людини у сфері охорони здоров'я. Види правового статусу. Права людини й окремих груп населення у галузі охорони здоров'я. Права членів сім'ї. Права вагітних жінок і матерів. Права військовослужбовців. Права людей похилого віку. Права інвалідів. Права громадян, що постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС. Права осіб, що відбувають покарання в місцях позбавлення волі.

Тема 3. Правовий статус пацієнта та медичного працівника

Поняття «пацієнт». Загальні права пацієнта. Права пацієнтів в окремих напрямах медичної діяльності. Права пацієнтів в сфері трансплантології. Права пацієнтів в сфері психіатрії. Права пацієнтів в сфері імунопрофілактики. Права пацієнтів в сфері попередження розповсюдження туберкульозу. Права пацієнтів в сфері попередження розповсюдження ВІЛ-інфекції. Права пацієнтів в сфері клінічних випробувань лікарських засобів. Обов'язки пацієнтів. Медичний працівник як суб'єкт медичних відносин. Поняття медичного працівника. Правовий статус медичного працівника. Класифікація медичних працівників. Цілителі як особливі суб'єкти медичних відносин.

Тема 4. Права та обов'язки медичних працівників

Класифікація прав медичних працівників. Професійно-кваліфікаційні права лікаря. Професійно-трудові права лікаря. Професійно-соціальні права лікаря. Професійно-охоронні права лікаря. Спеціальні права лікаря. Обов'язки медичних працівників. Принципи діяльності медичних працівників.

Тема 5. Юридична відповідальність в сфері охорони здоров'я

Поняття юридичної відповідальності в сфері охорони здоров'я. Види юридичної відповідальності в сфері охорони здоров'я. Адміністративна відповідальність. Дисциплінарна відповідальність. Цивільно-правова відповідальність. Кримінальна відповідальність.

Тема 6. Право на життя та смерть

Концепції виникнення права на життя. Порядок та принципи визначення живонародженості. Поняття та правова проблематика права на смерть. Біоетичні питання права н життя та смерть. Порядок констатації смерті. Ознаки смерті людини. Питання еутаназії.

Тема 7. Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів

Поняття трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів. Законодавство в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів. Поняття та правовий статус донора. Поняття та правовий статус реципієнта. Правові колізії в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.

Тема 8. Правове регулювання використання репродуктивних технології

Поняття та види репродуктивних технологій. Правове регулювання лікування безпліддя. Правове регулювання сурогатного материнства. Правове регулювання штучного переривання вагітності. Правове регулювання стерилізації.

Тема 9. Правове регулювання психіатричної допомоги

Поняття психіатричної допомоги. Порядок надання психіатричної допомоги. Добровільна та примусова психіатрична допомога. Правова відповідальність в сфері психіатричної допомоги. Права пацієнта в сфері надання психіатричної допомоги.

Тема 10. Медичний нейтралітет

Поняття медичного нейтралітету. Правове регулювання медичного нейтралітету. Актуальні питання медичного нейтралітету. Етичні питання медичного нейтралітету.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Поняття та система медичного права. Поняття медичної послуги. Види медичної допомоги	12	2	2			8	18	2	2			14
Тема 2. Права людини у сфері охорони здоров'я	12	2	2			8	18	2	2			14
Тема 3. Правовий статус пацієнта та медичного працівника	12	2	2			8	16	2				14
Тема 4. Права та обов'язки медичних працівників	12	2	2			8	14					14
Тема 5. Юридична відповідальність в сфері охорони здоров'я.	16	4	4			8	14	2				14
Тема 6. Право на життя та смерть	16	4	4			8	14					14
Тема 7. Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.	16	4	4			8	14					14
Тема 8. Правове регулювання використання репродуктивних технології	18	4	4			10	14					14
Тема 9. Правове регулювання психіатричної допомоги	18	4	4			10	14					14

Тема 10. Медичний нейтралітет	18	4	4			10	14					14
Усього годин	**150**	**32**	**32**			**86**	**150**	**6**	**4**			**140**

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття та система медичного права. Поняття медичної послуги. Види медичної допомоги.	2 (2)
2	Права людини у сфері охорони здоров'я.	2 (2)
3	Правовий статус пацієнта та медичного працівника	2
4	Права та обов'язки медичних працівників	4
5	Юридична відповідальність в сфері охорони здоров'я.	4
6	Право на життя та смерть	4
7	Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.	4
8	Правове регулювання використання репродуктивних технології.	4
9	Правове регулювання психіатричної допомоги.	4
10	Медичний нейтралітет.	4
	Разом	**32 (4)**

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Поняття та система медичного права. Поняття медичної послуги. Види медичної допомоги (опрацювання додаткової літератури за темою)	8 (14)
2	Права людини у сфері охорони здоров'я (опрацювання додаткової літератури за темою)	8 (14)
3	Правовий статус пацієнта та медичного працівника (опрацювання додаткової літератури за темою)	8 (14)
4	Права та обов'язки медичних працівників (опрацювання додаткової літератури за темою)	8 (14)
5	Юридична відповідальність в сфері охорони здоров'я (опрацювання додаткової літератури за темою)	10 (14)
6	Право на життя та смерть (опрацювання додаткової літератури за темою)	8 (14)
7	Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів (опрацювання додаткової літератури за темою)	8 (14)
8	Правове регулювання використання репродуктивних технології (опрацювання додаткової літератури за темою)	10 (14)
9	Правове регулювання психіатричної допомоги (опрацювання додаткової літератури за темою)	10 (14)
10	Медичний нейтралітет (опрацювання додаткової літератури за темою)	10 (14)
	Разом	**86 (140)**

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;
2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);
3. практичні – формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та умінь:

- поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей на практичних заняттях, поточне тестування);
- контрольна робота (проводиться у вигляді письмових завдань);
- підсумковий контроль (екзамен).

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквіуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо.

Контрольна робота з навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Вона проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисциплін в форматі відповідей на відкриті питання або тестові завдання.

Екзамен - форма підсумкового контролю з навчальної дисципліни за семестр, що спрямована на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу.

Студента допускають до складання семестрового підсумкового контролю за умови набрання ним мінімум 10 балів. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні підсумкового контролю з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Список питань для підсумкового контролю

1. Поняття медичного права.
2. Принципи медичного права.
3. Система медичного права.
4. Джерела медичного права.
5. Законодавство у сфері охорони здоров'я.
6. Загальна структура і класифікація прав людини у сфері охорони здоров'я.
7. Види правового статусу.
8. Права людини й окремих груп населення у галузі охорони здоров'я.
9. Права членів сім'ї.
10. Права вагітних жінок і матерів.
11. Права військовослужбовців.
12. Права людей похилого віку.

13. Права інвалідів.
14. Права громадян, що постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС.
15. Права осіб, що відбувають покарання в місцях позбавлення волі.
16. Поняття «пацієнт».
17. Загальні права пацієнта.
18. Права пацієнтів в окремих напрямах медичної діяльності.
19. Права пацієнтів в сфері трансплантології.
20. Права пацієнтів в сфері психіатрії.
21. Права пацієнтів в сфері імунопрофілактики.
22. Права пацієнтів в сфері попередження розповсюдження туберкульозу.
23. Права пацієнтів в сфері попередження розповсюдження ВІЛ-інфекції.
24. Права пацієнтів в сфері клінічних випробувань лікарських засобів.
25. Обов'язки пацієнтів.
26. Медичний працівник як суб'єкт медичних відносин.
27. Поняття медичного працівника.
28. Правовий статус медичного працівника.
29. Класифікація медичних працівників.
30. Цілителі як особливі суб'єкти медичних відносин.
31. Класифікація прав медичних працівників.
32. Професійно-кваліфікаційні права лікаря.
33. Професійно-трудові права лікаря.
34. Професійно-соціальні права лікаря.
35. Професійно-охоронні права лікаря.
36. Спеціальні права лікаря.
37. Обов'язки медичних працівників.
38. Принципи діяльності медичних працівників.
39. Поняття юридичної відповідальності в сфері охорони здоров'я.
40. Види юридичної відповідальності в сфері охорони здоров'я.
41. Адміністративна відповідальність.
42. Дисциплінарна відповідальність.
43. Цивільно-правова відповідальність.
44. Кримінальна відповідальність.
45. Концепції виникнення права на життя.
46. Порядок та принципи визначення живонародженості.
47. Поняття та правова проблематика права на смерть.
48. Біоетичні питання права н життя та смерть.
49. Порядок констатації смерті.
50. Ознаки смерті людини.
51. Питання еутаназії.
52. Поняття трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.
53. Законодавство в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.
54. Поняття та правовий статус донора.
55. Поняття та правовий статус реципієнта.
56. Правові колізії в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.
57. Поняття та види репродуктивних технологій.
58. Правове регулювання лікування безпліддя.
59. Правове регулювання сурогатного материнства.
60. Правове регулювання штучного переривання вагітності.
61. Правове регулювання стерилізації.
62. Поняття психіатричної допомоги.
63. Порядок надання психіатричної допомоги.
64. Добровільна та примусова психіатрична допомога.

65. Правова відповідальність в сфері психіатричної допомоги.
66. Права пацієнта в сфері надання психіатричної допомоги.
67. Поняття медичного нейтралітету. Правове регулювання медичного нейтралітету. Актуальні питання медичного нейтралітету. Етичні питання медичного нейтралітету.

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.
Кількість балів за екзамен – 40.
Кількість балів протягом семестру – 60:
Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях ∑40 = 40:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:
∑40 – сума максимальної кількості балів
∑1 – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.
∑2 – кількість семінарських занять протягом семестру.
8 – коефіцієнт
Контрольна робота – 20 балів.

Для денної та заочної форми навчання

Поточний контроль	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
Т1-Т10				
∑40	20	60	40	100

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів.

Для допуску до складання екзамену здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Критерії оцінювання усної відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівка викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;
- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;
- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;
- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних робіт

Контрольна та екзаменаційна роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, екзаменаційна робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

Нормативно-правові акти

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 11.19.1992 р. № 2801-XII. *Відом. Верхов. Ради України*. 1993. № 4. ст. 19.
2. Про затвердження Порядку надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.05.2013 № 423. *Офіційний Вісник України*. 2013. № 57. ст. 2065.
3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. *Відом. Верховн. Ради України*. 1991. № 30. ст. 379.
4. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.02.2000 р. № 1645-III. *Відом. Верхов. Ради України*. 2000. № 29. ст. 228.
5. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР. *Відом. Верхов. Ради України.* 1996. № 22. ст. 86.
6. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. *Відом. Верхов. Ради України.* 2001. № 30. ст. 142.
7. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III. *Відом. Верхов. Ради України*. 2000. № 19. ст. 143.

8. Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні: Закон України від 08.07.1999 № 862-XIV. *Відом. Верхов. Ради України*. 1999. № 36. ст. 416.

9. Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я: прийнято Міжнародною конференцією охорони здоров'я 22.07.1946. Верхов. Рада України: URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_599.

10. Щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти» (справа про платні медичні послуги): Рішення Конституційного суду України від 25.11.1998 по справі № 15-рп/98. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-98.

Підручники, навчальні посібники

1. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, доц. М.В. Менджул. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 720 с.

Допоміжна література

1. Антонов С.В. Цивільно-правова відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю при наданні платних медичних послуг. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. 2006. 20 с.

2. Бабич О.І. Згода на медичне втручання при наданні медичної допомоги дітям: URL: http://www.slideshare.net/rmesvasyamba/ss-8770375. .

3. Бабич О.І. Медико-правова документація як юридичний захист лікаря. *Управління закладом охорони здоров'я*. № 3. 2012. С. 14-19.

4. Бедрик І.О. Договір про надання платних медичних послуг та інформована згода пацієнта на медичне втручання – важливі складові правового регулювання приватної стоматологічної діяльності в Україні / І.О. Бедрик, Л.Я. Радиш. Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення). Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. Львів, 2008. С. 24-29.

5. Інформована згода: поняття, мета та значення у процесі реалізації прав та обов'язків медичних працівників і пацієнтів / З.В. Лашкул, Ю.Ю. Сізінцова, Я.Ю. Фершал. Запоріжжя: Видавничий будинок «Кераміст», 2013. 190 с.

6. Пашков В. Державний сектор надання медичних послуг та забезпечення медичною допомогою. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 12 (132). С. 14-17.

7. Первомайський О.О. Цивільно-правовий статус закладів охорони здоров'я / Права людини в сфері охорони здоров'я України: проблеми доктрини і практики. Матеріали круглого столу. Київ, 24 вересня 2013 року. Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук», 2013. С. 93-96.

8. Пунда О.О. Система немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи у законодавстві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 9. С. 14-17.

9. Савченко В.О. Лікарська помилка: історико-правовий аспект. *Вісник медичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2009. № 879. С. 101-106

10. Савченко В.О. Медичні послуги як об'єкт цивільних правовідносин дис. … кандидата юрид. наук: 12.00.03. К., 2014. 200 с.

11. Савченко В.О. (2021). Принцип неприпустимості свавільного втручання у сферу особистого життя людини як прояв свободи волі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»,* (32). С. 9-14. https://doi.org/10.26565/2075-1834-2021-32-01

12. Савченко В.О. Обмеження свободи волі в праві на життя в цифрову еру. Приклади з практики ЄСПЛ / Захист прав людини у цивільному судочинстві : матер.

Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. ім. Ю. С. Червоного (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.) / за заг. ред. д.ю.н., професора Н. Ю. Голубєвої ; уклад.: І.С. Апалькова, О.В. Сатановська. Одеса : Фенікс, 2021. С. 53-57. URL: https://hdl.handle.net/11300/160155357 .

13. Савченко В.О. Обсяг свободи волі в питаннях інформованої згоди пацієнта / Доктрина приватного права: традиції та сучасність: матеріали XX наук.-практ. конф., присвяч. 100-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова (Харків, 4 лют. 2022 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цивіл. права №1, Каф. цивіл. права №2; Нац. акад. прав. наук України, Від-ня цивіл.-прав. дисциплін; Харків. обл. осередок Всеукр. гром. орг. «Асоц. цивілістів України». Харків: Право, 2022. с. 263-267

14. Савченко В.О. Свавільне позбавлення життя як спосіб припинення свободи волі. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2022. №4. Том 3. С. 111-119 DOI https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.3.19

15. Савченко В.О. Свавільне позбавлення життя шляхом застосування евтаназії. Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 лют. 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 243-245

16. Савченко В.О. Свобода волі як відображення конституційних прав людини. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах: Матеріали VI Міжнародного правничого форуму*, м. Чернівці, 9 червня 2023 р. Львів Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 89-92 DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-22

17. Сенюта І.Я. Медичне право: право людини на охорону здоров'я: Монографія. Львів: Астролябія, 2007. 224 с.

18. Смотров О.І. Договір щодо оплатного надання медичних послуг: автореф. дис. … кандидата юрид. наук: 12.00.03. Х., 2003. 20 с.

19. Стефанчук Р.О. Здоров'я фізичної особи як об'єкт її особистих немайнових прав URL: http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2007-1/07sroonp.pdf.

20. Судова медицина. Медичне законодавство: Підручник: У 2 кн. / М.В. Банчук, В.Ф. Москаленко, Б.В. Михайличенко та ін.; за ред. акад.. НАМН України, проф. В.Ф. Москаленка, проф. Б.В. Михайличенка. Кн. 2: Медичне законодавство: Правова регламентація лікарської діяльності. К.: ВСВ «Медицина», 2011. 496 с.

21. Тарнакоп Д.В. Зміст співвідношення понять «медична допомога» та «медична послуга». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Перші юридичні диспути з актуальних проблем приватного права». Одеса: Астропринт, 2011. С. 395-399.

22. Церковна О.В. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності за завдання шкоди: автореф. дис. … кандидата юрид. наук: спец. 12.00.03. Одеса, 2008. 22 с.

23. Cherneha, V., Hrytsai, I., Tarasevych, T., Savchenko, V., & Krushelnytska, H. (2022). Rights of a child born through the use of assisted reproductive technologies in the EU countries and Ukraine. Amazonia Investiga, 11(53), 101-110. DOI: https://doi.org/10.34069/AI/2022.53.05.10

24. Viktor O. Savchenko Dynamics of Civil Law Relations in Psychiatry / Viktor O. Savchenko / Wiadomości Lekarskie. Konstancin-Jeziorna: ALUNA Publishing House. 2020. TOM LXXIII. № 2. 390-396 DOI: 10.36740/WLek202002135

25. Savchenko V., Michurin I. and Kozhevnykova V. (2022). Restrictions on human rights due to the covid-19 outbreak. AJEE, 3, 73-87. DOI: https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.3-a000313.

26. Savchenko, V. (2023). Occurrence of freedom of will in the context of the right to life. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, (4), 72-77. https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-4-9

27. Savchenko V.O. Three psychological constants of free will. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, Number 2. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023, p.56-61. DOI https://doi.org/10.30525/2592-8813-2023-2-6

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Сайт Верховної Ради України URL: www.zakon1.rada.gov.ua.
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського URL: www.nbuv.gov.ua
3. Київська центральна міська публічна бібліотека ім. Лесі Українки URL: http://lucl.lucl.kiev.ua
4. Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна URL: http://www.univer.kharkov.ua
5. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка URL: http://korolenko.kharkov.com